

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՄԱՆԴԵԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

(ՅԵՐՍՆԱԿԻ)

Եթէ դուրսէն եկած օտարական աչք մը ուշադրութեամբ գիտէր մեր արևորդութիւնները, Յիսուսի լեցնող շարքներու ընթացքին մանաւանդ, պիտի նկատուր թէ Եկեղեցին իր ծխակաւ արտայայտութիւններուն մէջ՝ բուն մըն է որ կը սկսի: Եւ եթէ՝ այդ՝ Կրօնութիւնը ներկայացնէր տարուան՝ բոլոր շարքներուն վրայ, պիտի կարենար զգալ թէ այդ ամբողջ տարին լեցածն ու ձեռուած է անձի մը կեանքով: Մարդոց բախան ու գործերը կրնան փոխուիլ, յաջողութիւնն ու ձախողութիւնը, մահն ու կեանքը կրնան յաջորդել իրարու տարբար մը ժամանակաշրջանին, սակայն միակ բանը որ կը մնայ նոյն՝ օրերու և տարիներու երկայնքով, և աւելի խոր քան կեանքի՝ բոլոր այս փոփոխութիւնները, աւիկա պատմութիւնն է Անոր՝ որ ծնաւ Բեթղեհէմի մէջ և Չիթենեաց լեռնէն բարձրացաւ Երկինք: Այդ ներկայութիւնը ճշմարտութիւնն իսկ է քրիստոնէութեան, որ կ'աղկոյր ընդ որ ճշմարիտ հաստատեալն էրու մէջ՝ և իր ներքին փորձառութեամբ կը փորձարկէ ընդ որ հաստատեալութեան, գլխակցութեան և կ'առարկելութեան ճամբով առաջնորդելու համար Անոր՝ որ սկիզբը, օրինակը և կատարելութիւնն է կեանքին:

Իրենակի ժամանակամիջոցը եկեղեցին սահմանած է իր պատարասութեան շրջան, կարենալ ընդունելու համար Ան՝ որ կուգայ ամէն տարի, անգամ մը ևս նորագելու և առաջնորդելու զմեզ իրով՝ Իրեն: Յիսուսը թէ Փրկիչ և թէ Գաղափարացիպն է մարդկային կեանքին, և իր այս երկու հանգամանքները կտրելի չէ բաժնի իրարմէ, և մեր բովանդակ կեանքը պարտի ձեռնիլ և երանգաւորուիլ իրով՝ որ մեր փրկութեան և առաջնորդութեանը համար եկաւ և իրագործեց ինքզինքը մարդկային պատմութեան մէջ՝ իրեն միակ ու ճշմարիտ առաջնորդը անձնիւր քրիստոնէին: Ու երբ սկսող տարուան բարձունքէն գիտենք հանգուանները Յիսուսի կեանքին, զոր

եկեղեցին մի առ մի կը յիշատակէ, մենք դիտած կ'ըլլանք նոյնպէս հաճախաւորները մարդուն և մարդկութեան բովանդակ պատմութեան և յառաջդիմութեան: Ինչ որ կը վերաբերի Յիսուսի աստիճանական փոփոխութեան, պատկերը պարտի ըլլալ ամէն քրիստոնէի, որուն կեանքին իւրաքանչիւր հանդիսանալ կը ճշգրտի և կը կատարելագործուի համաձայն կեանքի օրինակին Անոր՝ որ տէրն է մարդկային բովանդակ ճշմարտութեան: Որով տարին մինք կը սկսինք թելադրութեամբ ու խոստումովը այն իրականութեան որ Յիսուսին է, և որ տակաւ միջի կուգայ իւրն ներգործիչ ու կատարելագործիչ տարր մեր մարդկային և սոսկալական ընտելութեան:

Եկեղեցւոյ տարճը ընդունել կը սկսի Իրեն համար ըլլալիք պատարասութեան ընթացքով, նիսնանք, իր ստուռածայրայնութեամբ, Միտեղ, իր չարչարանքներով և մահով, իր յաղթանակով, իր յաղթանակով: Թարութիւն, և աշխարհ զրկած իր Ս. Հոգիով, Հոգեգալստի:

Ռիստիկ, կամ պաշտօնաւորեան ծրարն. Յիսուս յանկարծակի ու մէկէն, աստիճանորէ և յաղթանակի և յաղթարարութեան, չեկու աշխարհ: Անկա եկաւ աշխարհէն երբ աշխարհը աշխատեց պատարասուիլ ընդունելու: Ամբողջ Հ. Կատարարները պատմութիւնն է այս պատարասութեան: Հրէից պատմութեան բնական նախաձայնութիւնն է իր գալստեան: Պատմութեան իրականութիւնն է թէ Յիսուսն աստիճանաբար Իրեն կը նայէր և իրմէն վերջ մարդկային բոլոր ձգտումներն ու յառաջդիմութիւնները ձեռնարկած և կ'ընդած են իր կեանքով, Յիսուս կեղծանալէս է մարդկային պատմութեան: Մենք ի վիճակի չենք ամբողջովին հաղորդուի մեծութիւնը իր առաքելութեան, առանց ի մտի ունենալու կրթութիւնը Հրէից և ժամանակի բովանդակ քաղաքակրթութիւնը, որ կը պատարասուէր ընդունելու Յիսուսը իր Փրկիչ և Տէր: Այսօր, ժամանակի քաղաքակրթութեան բոլոր տուեալներով հանդերձ, եթէ փորձենք ոչ քրիստոնէայ հեռուոր կղզիէլ՝ որ բնակիչները քրիստոնէայ ընել, պիտի չաջողուին, եթէ անոնք պատարասուած չեն, եթէ Աստուած պատարասուած չէ զիրենք ընդունելու զինքը:

Անշնչ⁴ պատրաստութեան, ինչպէս
բնութեան, նոյնպէս նաև մարդկային կեան-
քին մէջ՝ ոչ մէկ բան կրնայ սկսիլ և առ-
գրէ՛նաւորութիւն՝ Թորնանհատը որ կը ծիւ, կը
մեծնայ և կ'ստէկ կը կապէ, ծառը որ կը զար-
գանայ և իւր պատուղը կուտայ, մարդուն և
բնութեան՝ պատրաստութեան և եղանակին
կը կարօտին։ Նոյն է պարզապէս նաև մար-
դերու՝ որոնք պատմութեան մէջ Մեծեր կը
կոչուին և կ'առաջնորդեն պատմութեան
թափօրը։ Անոնք ևս իրենց պատրաստու-
թեան ըջմանը, իրենց յիսնակը ունին։ Մովս-
էս, Նոյիւ, Շարլըմայն և Շէյքսպիր, այս
մեծ անձնաւորութիւնները, որոնք կեանքի
բոլոր բարիքները հաւաքած, կուգան ժա-
մանակ՝ ա՛ն ժամանակ բաշխուելու իրենց
բերածին՝ կարօտ աշխարհին՝ իրենց գա-
ւէն առաջ աշխարհը կը պատրաստէ զիրենց
ու փոխադարձաբար կը պատրաստուի զի-
րենց ընդունելու։ Ոսկէ կը հետեւի երկու
խրոշութիւն, առաջին թէ Աստուած առանձ-
նապէս խնամք ունի իւրաքանչիւր անհատի
մասին և իւրաքանչիւր մարդ ունի իրեն
սեպակակոս իղող անհատական նկարագրի
մը։ Աստուածային խնամարկութիւն՝ մար-
դուն նկատմամբ, և մարդկային անհատա-
կանութիւն։ Այս զոյգ գաղափարները շատ
պայծառ են Ս. Դըքի մէջ, թէ Հին և թէ
Նոր Կտակարաններու մէջ։ Միացուցէք այս
զոյգ սկզբունքները և պիտի տեսնէք թէ
Աստուած զիպարկածով չի զրկեր հոգիները
աշխարհ,՝ այն իւրաքանչիւրին կը սահմանէ
ժամանակ և տեղ՝ որպէսզի անոնք գան
կատարելագործելու ինչ որ ունին։ Յիսուսի
Մարւեստը և աշխարհի պատրաստութեան
ժամանակն ոչ ըջմանը այս ընդհանուր ըւ-
կըզբունքն է որ կ'իրագործեն։ Աստուած
կը ձգէ մեզմէ իւրաքանչիւրին օրրանը գա-
րելու մէջ՝ և երբ պատրաստ ըլլայ ամէն
ինչ, անոր համար կը սահմանէ կեանքը-
այս կերպով ծնունդէն պահել կայ պատրաս-
տութեան չքմանը, Յիսուսի։

Ու Յիսնակէն վերջ կուգայ Մեռունգը, որ Նշանակաւից եւ մեծ է համաձայն այն անհրաժեշտութեան՝ որուն գոհացում տալու կուգար եկողը։ Այդ սրտառուէ պատկերի ետին կայ դարբնու ձգտումը դէպի թիկնք եւ մարդուն ճիշդ նուաճելու նիւթին տիրապետութիւնը, մեղմելու տառապանքը մարդուն, անուշելու կեանքը եւ

սկզբըր դնելու նոր կարգի մը ինչպէս կհասն
քին՝ աշպէս ալ պատմութեան մէջ։ Իր
ծնունդով մարդը կը հեռանաք ինքզինքէն,
այսինքն նիւթէն և անոր տիրապետութեան
նէն, և կը մօտենաք Աստուծոյ, այս փերպ
կը նորոգուէր Աստուծոյ հայրութեան ն.
մարդուն արդիւնութեան իրականութիւնը մար-
դէն սոցիալական։

Յիսուսն ունեցեալ իր պատրաստութեան շնորհիւ, իր ծնունդը և ապա իր յայտնութիւնը, որ ուրիշ բան չէ բայց զիտակցուած թիւնք իր զերին: Այնպէս զարեւոյժ պատրաստուեցաւ իրեն համար, և ինքեցեալ պատրաստութեան հարողով ծնունդը իրեն ժառանգորդ Աստուածային և մարդկային բարձրագոյն յատկութիւններուն: Յիսուսն խորապէս զգաց հարկը իր ծնունդ և զիտակցութիւն իր զերին և և առաջին օրէն յայտարարեց թէ ինք չէր եկած ծառայութիւն ընդունելու, այն ծառայելու և տալու իր կեանքը ի խնդիր մարդերոյ ապագայութեան:

Սահակյան մարզերէն քանինն՝ կ'իրաւա-
ցընեն իրենց դերը այս կռանքի մէջ: Պահ-
մը եթէ մոտածենք թէ մենք հ'ապրինք
շատ որով և հասկնալի նպատակի մէջ հա-
մար, իրեկէ մեր սիրելը սիրոյ՝ ե պարտա-
կանութենէն արարեցնողով և քրեանքի հան-
աղբիւր լլայ մեր եզրայց մարդերուն: Ի՞նչ ու-
շատ քիչ բան կրնանք ընել մենք իրարոգ-
այս աշխարհի մէջ, սահակյան գիտնալ թէ կա-
սիրտ մը որուն վարկերը կը տրոփեն քու-
կնիկդ հետ միտքով, ասոր մէջ կալ բան մը
բարձրօրէն աստօղիչ: Անուշ խաղ՝ իմ կա-
րեկից օւ յարգալիկ վերաբերմունք մը մեծ
գոհողութիւններ չեն պահանջիր: Բայց սեպ-
րեկի են իրենց արժէքին մէջ՝ եւ արեւոտ
հագցաթիւնն են: Կենանքէն ապերախտութե-
ն ազգիսնուն համար:

Ո՞ր մեզմէ պաշտպան ուզեց ըլլա՞ծ իր
հըրօր երբ ան պէտք ունեցաւ մեր արդար
աշխատութեանը, Գ՞ր մեզմէ երթուի՞նք սըր-
նապան պարտականութիւն չկատեց իրեն.
Դատիլ իր հիւանդ մեծնաւորին զով, երբ
այս վերջինը պէտք ունէր մեր խնամքին
և գուրգուրանքին: Մարդկային պարտա-
կանութեան այս զանցառութիւնը անցարա-
մանիլի է, երբ մտածենք իզգայնարար
թիւններու, որոնք իւր վեհապետին մեջ ան-
կատար մնացած սիրով պարտականութիւն:

ներուն: Մեր եսասիրութիւնը, մեր վախկոտութիւնը և մեր թշուառութիւնը յաճախ զմիշտ պարտազանց կ'ընեն մեր մարդկային եւ ընկերային պարտականութիւններուն նկատմամբ:

Մարդը երկու անմահ ձգտումներ ունի կեանքին մէջ, ինքզինքը գիտնալ, որ կը նշանակէ քիտակցել իր կարելիութիւններուն, և ապա տանիլ այդ կարելիութիւնները եղբայր մարդերու: Թիսուսին մէջ այս երկուքը մէկ բոցով կ'այրին: Իրեն համար անձնական ու ընկերային կեանքը իրարու համար են և զիրար կը լրացնեն:

Թիսուս իր ծնունդէն և աստուածայայտնութենէն վերջ, քաջաց իր ընկերային դերին, ժառանգանքին: Ինչ կերպով ալ որ կազմուած ըլլայ կեանքը, անկա չի կրնար իր կարելիութեանց բարձրագոյն շնորհն ու մեծութեան հասնիլ, առանց տառապանքի: Հոս տառապանքը ըսելով պէտք չէ հասկնալ այն զգացական ու քիչ մը վիպական դժգոհումը որ հասարակաց է քիչ մը ամէն մարդու կեանքին, այլ այն գիտակցի վերելքը որ մեծ կեանքերու միայն յատուկ է, այն էական յատկութիւնը որ մարդկային է միայն և որ երեսն կուգայ միայն տառապանքով:

Առհասարակ տառապանքը ըմբռնելու տխուր կերպ մը կայ՝ որ մեզի կուգայ մեր անցեալէն, վառնդի մեր գործերը կը հետեին մեզի, որ մեզի կրնայ գալ մեր տպագայէն, անտոյգ մեր վիճակէն: Իրական տառապանքը ստեղծագործ իսկութիւնն է, ինքզինքը գերազանցող, ինքզինքը բաշխող և անելի վեր մակարդակներու վրայ ինքզինքը իրագործող և Այսպէս որդեծնութեան ցաւերուն մէջ գալարուող մայրը խորագոյն ուրախ է ինքն իր մէջ. վերաւոր հերոսը սրբախ և հպարտ է հոգիով, ու ստեղծագործ արուեստագէտը գերագոյն հրեծանքով մը կ'ուրախանայ իր էութեան բարձրագոյն կատարներուն վրայ, հակառակ որ իր կարողութիւններուն ծայրագոյն լարումը հիգի ուր տառապանքով կը շարձաքէ զինքը: Տարբերութիւնը որով կը զանազանուի կին քաղաքակրթութիւնը քրիստոնէականէն, կը լայնատա աստապանքի՝ անմայրին և անոր հագած նշանակութեանը միջև: Սխալ է ըսել թէ կեանքը կազմուած է ուրախութիւններէ և վիշտէ, անոնք ար-

տայայտութիւններ են կեանքին, բայց կեանքը չեն: Կեանքը խռնալ միութիւնն է, ուր յարմարութիւն և ցաւ եթէ նպատակի մը համար չեն յուզեր մեր էութիւնը, կը դառնան պատահարներ, զուրկ նշանակութենէ:

Մենդեան նախօրեակի առիթով, այս հակիրճ բացատրութիւններու մէջ, կ'ընդգծուի Թիսուսի կեանքին զիստւոր հանգրուանները, որ այսպէս հանգրուանները կը կազմեն անձնիւր քրիստոնէին: Եղաւ նախնիքը կը յաշորդեն իրարու կեանքի մէջ, ցորենները կը ցանուին, կը հասունանան ու կը հաւաքուին, լեռները կրնան շինուիլ ու քանդուիլ, սակայն ասոնք բոլորը երեւոյթներ են և պատահականութիւններ՝ սրտն չեն կրնար արգիլել զօրաւոր մարդը ինքզինքը իրագործել: Աստուած նախ կը պատրաստէ մարդուն տեղը այս կեանքին մէջ, յետոյ մարդը իր ծնունդով կուգայ և կը գրաւէ այդ տեղը կեանքի իրողութիւն. ապա կը կիրարկէ իր ուժն ու կարողութիւնները, տառապանքը ընկանաբար կը հետեի իրեն և կը հասունցնէ զինք իր ապագայ յաղթանակին համար: Ու այժմ կերպով զարգացած, յառաջդիմած և ինքզինքը իրագործած կեանք մը իր մահէն վերջ կը թողու իր անմահ գործին հետ միասին անմահ յիշատակ մը:

Այս կարգի, կատարեալ կեանքի օրինակ մըն է որ քրիստոնեայ Եկեղեցին ունի իր առջև տարուած բովանդակ եղանակներուն և օրերուն մէջ. և Յիսմակ, Մնունդ, Լևուածայայեմուքիւն ու Զաքիկ հանգրուաններ են այդ Մեծ կեանքի մեծ իրագործումներուն:

Ոսկայն մի ուռնաք որ Ան միայն տկար մըն է, այլ զօրութիւն մը: Մենք պարտինք երթալ Իրեն, կեանքի իր օրինակով, բայց մենք կրնանք երթալ Իրեն շնորհիւ իր օժանդակութեանը միայն:

Կեցած այսպէս գէպի Ս. Մնունդն ու Լևուածայայեմութիւնը տանող ճամբուն վրայ, ժամենք մեր իրական անցնող օրերուն, լոյսին մէջէն Անոր՝ որ կ'առաջնորդէ զմեզ ամէն տարի և որ անգամ մը ևս կը շառաւիղուի մեր առջև, առաջնորդելու մեր քայլերը այն սուրբ հանգրուաններէն որ մեր Տիրոջը եղաւ և Իրմով մերը պարտի ըլլալ:

Ե. Վ. Տ.